

6.

Förlofning och bröllop

hos allmogen i Bjuråkers socken i Helsingland
i början af 1840-talet.

Ur Nordiska museets arkiv.

1.

Förlofningen.

Sedan tvänne unga älskande öfverenskommit om äktenskap, ut-
verkas vederbörande fränders bifall därtill, och sker förlofningen i
fästmöns hem en torsdagsnatt på följande sätt.

Vanlig smörgåsmat framsättes, grynvälling och kaffe kokas,
hvarefter husfolket i vanlig tid och stillhet intager sina nattläger.
Vid midnattstid bultas på dörren, och in släppes den väntade friaren,
åtföljd af sin fader eller en nära anförvandt. Han anmäler sitt ärende
och aflämnar såsom fästmögåfvor ett skrin, innehållande flere siden-
och bomullsdukar, en silfverskål (bränvinsskål) med sked, en silfver-
bägare, spännen, ringar — bland hvilka vigselringen — salmbok, hand-
skar, kjortelsäck, kryddor af fikon, russin, mandel, sockerärter m. m.,
samt en till två lispund lin. Dessa gåfvor växla efter fästmannens
förmögenhetsvilkor. Därefter bestämmes bröllopsdagen, vanligen till
våren eller hösten, och hvilka gäster, som skola bjudas med kost,
och hvilka utan. Slutligen bespisas de kära gästerna före afresan.

Följande dag går fästmön, klädd i sina fina skinnkläder, till grann-
flickorna och frågar, om de vilja komma till hennes hem och *rea*
(reda lin), hvilket är det enda otvetydiga tillkännagifvandet af den

skedda förlofningen. Flickorna, hvilka genast hörsamma kallelsen, sätta sig i en ring, med fästmön i midten, och bearbeta det af fästmannen lämnade linet, som fästmön efter hand ordnar i små tättar. Af dessa taga flickorna hvar sin, och de öfriga läggas nästföljande söndag i något af kyrkans bakre fönster, där fästmöns bekanta bland flickorna taga hvar sin tätt, som uppspinnes till garn för den blifvande brudväfven. Denna väfver fästmön själf, och af den samma erhålla brudgummen, presten, *brudframman* (brudkläderskan), spelmannen, kokerskan och brudens fadderbarn vid bröllopet hvar sitt linne.

2.

Bröllopet.

Gästerna samlas i bröllophuset en lördags eftermiddag och mötas på gården af brudparet, som välkomnar dem med traktering, samt af spelmannen. Hvarje gäst aflämnar större eller mindre förning bestående af för bröllop vanliga matvaror. Därefter väljer husmodern — brudens eller brudgummens mor — tvänne *kammarkäringar* (vårdinnor) på det sätt, att hon går fram till de på förhand utsedda och aflämnar en knif till hvar och en af dem; men de valda krusa vanligen mycket för att emottaga detta hedersförtroende.

På lördags afton eller tidigt på söndags morgon afreser bruden, åtföljd af brudgummens syster eller annan hans närskylda, till prestgården för att brudklädas. Vid andragångsringningen ankommer dit den öfriga brudskaran med brudgummen i spetsen — alla så väl stora som små ridande, kvinnorna i tvärsadlar — och afhemtar bruden samt fortsätter färden till kyrkan. Härvid håller bruden själf hästens tyglar, hvilka däremot vid affärden från kyrkan öfverlämnas åt brudgummen. Brudparets hästar skola vara af lika färg, helst black.

Vigseln försiggår högtidligt i kyrkan. Stundom kunna flere brudpar viga på samma gång. Rangordning iakttages noga därvid så, att bonden får första rummet framför torparen och handtverkaren,

dock att, om en soldat finnes bland brudgummarne, han alltid intager främsta rummet. Vigseln sker före gudstjänstens början, och platser äro ordnade i koret för brudparen, som kvarstanna där under hela gudstjänsten. Vid hennes slut, och då utgångsmarschen spelas från orgeln, samt presten åter framkommit till brudparen, buga sig brudgummarne, en hvar för sin brud, och aftåga efter de öfrige karlarne ur kyrkan; vidare utgå kvinnorna och efter dem brudarna med sina brudpigor och brudsvenner till de utom kyrkporten väntande brudgummarne och männen.

Nu ordnas åter till brudfärd. Alla äro till häst: spelmannen i spetsen, därefter brudparet, presten och brudframman och vidare efter släkt och anseende, två i hvarje led. Så går färden till den närmare eller fjärmare belägna bröllopgården. Socknens stora utsträckning gör, att bröllopsskarorna stundom nödgas tillryggalägga två till tre mil på söndags eftermiddag. Vid passerandet genom bygderna iaktages sträng ordning, och musik uppföres af spelmannen; men genom skogstrakterna rides mest i firsprång.

Vid framkomsten till bröllopgården ledes bruden genast till logen, ladugården och bagarstugan, i hvilken sistnämnda hon enligt folktron bör se i bakugnen för att vinna framtida lycka såsom husmoder. Efter sängledningen (välsignelsens läsande öfver brudhuset) intages måltiden; och sedan kaffe bjudits, företages *lysning* af brudgåforna, hvaribland först omnämnas och uppvisas de af brudgummen lämnade fästmöskänkerna och därefter föräldrarnas gåfvor, vanligen bestående af en större eller mindre summa penningar, en silfverpokal, en bäddad säng och ett kokreatur, samt vidare penningegåfvor af alla närvarande bröllopgäster, samt frånvarande anförvandter och vänner. Slutligen dansa bruden och brudgummen med alla gästerna, hvarvid brudgummen utdelar lerpipor för tobaksrökning till gästerna. Sedan bruden blifvit omklädd i ungmorsdräkt (egna kläder), undfägnar hon gästerna med *kringelbränvin* (bränvin, uppblandadt med sirap och sönderbrutna kringlor) ur den af fästmannen erhållna silfverskålen.

Morgonen därpå gå de nygifta till alla sina ännu sängliggande gäster med traktering. Bröllopet fortsättes vidare med gästabad och dans, hos de förmögnare ofta till veckans slut.

Nästa söndag åtföljes å nyo hela bröllopssällskapet till kyrkan, där det upplöses. De, som till brudparet skickat sändningegåfvor, uppsökas af det samma och undfågnas, och därmed är bröllopsfesten i allo afslutad.

EMILIE PIRA, f. SEFSTRÖM.

